

GERMANIZMI IZ DOMENA TEKSTILNE INDUSTRIJE

DOI: 10.58584/2490-3752.2024.10.10.117
UDC/UDK: 811.163.43'373.45: 811.112.2]:677

SAŽETAK

Predmet ovog rada jeste obrada germanizama iz domena tekstilne industrije. Početak rada pripada općim obilježjima stranih riječi, načinima te razlozima posuđivanja stranih riječi, pri čemu smo uporedili mišljenja poznatih teoretičara, kao što su Filipović, Samardžić, Halilović i dr. koji se u svojim radovima bave posuđivanjem riječi stranog porijekla. Osnovni cilj rada je da se pomoću određenog broja primjera prikažu riječi koje posjeduju njemačko porijeklo i da se ukaže na njihovu adaptaciju u bosanskom jeziku. Oko 60-ih godina 20. vijeka veliki broj ljudi iz BiH je, kako iz privrednih i finansijskih tako i drugih razloga, otišao u zemlje njemačkog govornog područja, što je uzrokovalo da u naš jezik dospije veliki broj riječi i stručnih izraza iz njemačkog jezika. Budući da se u našem jeziku služimo germanizmima iz različitih oblasti, kao što su zanatstvo, tehnika, gastronomija, vojska, administracija, kućanstvo i sl., ovaj rad posvećen je germanizmima iz oblasti tekstilne i modne industrije. U pronalasku korpusa uveliko nam je poslužio njemački modni časopis *Burda*, kao i Burdin prilog na srpskohrvatskom jeziku, ali i naš mjesečni časopis *Ljepota i zdravlje*. Za primjere koje smo pronašli u navedenim časopisima, potvrdili smo da se radi o germanizmima u Rječniku stranih riječi autora Vladimira Anića i Ive Goldsteina te u Rječniku stranih riječi tima autora Anića, Š., Klaića, N. i Domovića, Ž.

Cljučne riječi: razlozi posuđivanja, adaptacija, načini posuđivanja, strana riječ, klasifikacija posuđenica, germanizmi, tekstilna industrija

1. O jezičkom posuđivanju uopće

Jezičko posuđivanje predstavlja svako preuzimanje neke jezičke jedinice iz jednog jezika u drugi. Leksičke jedinice posuđene iz drugih jezika nazivaju se posuđenicama. Pored ovog termina, često se susreću termini kao što su pozajmljenice, posudbenice, tuđice ili, jednostavno, strane riječi.

Naime, kako ističe Filipović (1986:15), jezičko posuđivanje nije isključivo lingvistička kategorija nego važnu ulogu igraju i druge znanosti, kao što su sociologija, psihologija i sl. Pri kontaktu između dva jezika, razlikujemo jezik davalac i jezik primalac, a taj kontakt se po teoriji jezika u kontaktu temelji na bilingvizmu.

1.1. Razlozi preuzimanja stranih riječi

1.1.1. *Posuđivanje iz unutarjezičkih razloga*

Samardžić (1995:45) ističe da se uzroci koji utiču na to da jezik preuzima strane riječi iz drugih jezika, mogu grubo podijeliti u dvije grupe:

- s jedne strane naš jezik posuđuje riječi iz drugih jezika jer u jeziku davaocu pronalazi gotove pojmove i rješenja pomoću kojih može dopuniti praznine u vlastitom jezičkom sistemu. Tu spadaju riječi poput *moda* i *politika*.
- u drugom slučaju posuđenice su nužne u našem jeziku kako bi se razlikovali određeni pojmovi, budući da se oni značenjem ne podudaraju sa sličnim leksemima našeg jezika, kao naprimjer riječi *intervju* - *razgovor*¹

1.1.2. *Posuđivanje iz izvanjezičkih razloga*

Za razliku od prethodnih razloga posuđivanja razlozi ovakve vrste mnogo su brojniji. Jedan od najznačajnijih je geografski faktor. Međutim, pored ovog, značajni su i sljedeći: političke veze između govornika dvaju (ili više) naroda, njihove privredne i kulturne veze

1 Svaki razgovor nije intervju nego za razgovor se kaže da je hiperonim u odnosu na intervju.

te naučno-tehničke veze.² Nevoljni faktor za preuzimanje stranih leksičkih sadržaja jeste i rat jer osvajanje teritorije vodi i ka jezičkom osvajanju.

1.2. Kako prepoznati riječ kao stranu

U svom radu Duden (1990:7) naglašava da, zapravo, ne postoje jednoznačni i poznati kriteriji o tome šta je to zapravo strana riječ. Međutim, on navodi četiri obilježja koja često, iako ne uvijek, neku riječ prepoznaju kao riječ koja ne pripada maternjem jeziku:³

- *die Bestandteile des Wortes* (sastavni dio riječi), kao npr. u riječima koje u sebi sadrže prefikse i sufikse stranog porijekla (*reformieren, expressiv*)
- *die Lautung* (tvorba glasova), odnosno izgovor koji odstupa od njemačkog jezika (npr. *Team*) i akcenat (npr. *Energie, absolut*)
- *die Schreibung* (pravopis), koji nije uobičajen za neki jezik (npr. *Courage, Bodybuilder*).
- *die Ungeläufigkeit* (neobičnost) ili rijetka upotreba neke riječi u svakodnevnom jeziku, kao što su riječi *exhaustiv, luxurieren*.

Većinom strane riječi imaju više nego jedan od navedenih obilježja. Duden u nastavku svog rada (1990:10) ističe na najveći udio stranih riječi pripada imenicama, na drugom mjestu je pridjev, a onda slijede glagoli i ostale vrste riječi.

2. Strane riječi u bosanskom jeziku

Kao i ostali jezici, tako je i bosanski jezik u prošlosti primio mnoge strane riječi. S obzirom na to da u današnje vrijeme udaljenosti među ljudima širom svijeta ne igraju više nikakvu ulogu, te budući da je uzajamni kulturni, a time i jezički uticaj naroda posebno jak, naš jezik prima strane riječi u velikom broju i danas. Posmatrajući cijelu historiju Bosne, nije teško uvidjeti da se

2 <http://www.oocities.org/gimnigradacac/posudjenice/posudjenice.htm>

3 Dudenove spomenute tvrdnje uglavnom se odnose na njemački jezik, ali neizostavno ih je spomenuti jer se uvidjelo da se one odnose i na bosanski jezik.

najveći uticaj na naš jezik odigrao za vrijeme dugogodišnje turske vladavine te nakon toga Austro-Ugarske, što potvrđuju brojni orijentalizmi i germanizmi.

Tačnije, 1878. godine, nakon Berlinskog kongresa, BiH okupirala Austro-Ugarska, pri čemu se u Bosni pojavila zapadna civilizacija, nova arhitektura, nova kultura, a i novi jezik.⁴ Naime, u to vrijeme BiH biva dodijeljen poseban status unutar Austro-Ugarske kao treći entitet dvojne monarhije te bosanski jezik ponovo biva priznat kao službeni. Naš jezik je u to vrijeme prihvatio veliki broj riječi njemačkog porijekla, germanizama, koje se danas često upotrebljavaju, kako u usmenoj tako i u pismenoj formi.

Kako ističe Halilović (1995:138), ipak treba težiti tome da riječi stranog porijekla koristimo samo u onom slučaju kada za pojmove koji se njima označavaju nemamo dobrih zamjena u svom jeziku. Zalaganje za riječi koje su porijeklom domaće i koje se tvore prema domaćim tvorbenim modelima u literaturi se općenito naziva *purizam*. On riječi stranog porijekla svrstava u sljedeće grupe:

- *posudbenice* koje su se prilagodile našem jeziku, tako da ih uopće ne posmatramo kao strane riječi. U ovu grupu spadaju sljedeće riječi: boja, bazen, džemper, hartija, tanjir, papir, kaput i slično,
- *tudice* koje se nisu dovoljno prilagodile našem jeziku i pravopisu te se utvrđuju dodatna pravila za njihovo prilagođavanje.

2.1. Načini posuđivanja

Da bi se ostvarilo posuđivanje leksičkih sadržaja iz jednog jezika u drugi, potrebno je da stupe u kontakt dva govornika koja vladaju različitim jezicima. Tokom tog procesa, jedan od jezika preuzima ulogu jezika davaoca, a drugi jezika primaoca. U literaturi se spominju dvije vrste posuđivanja i to:

- direktno/neposredno posuđivanje i
- indirektno/posredno posuđivanje.

---

⁴ <http://bosanski.wordpress.com/about/>

2.1.1. *Direktno ili neposredno posuđivanje*

Ukoliko bosanski jezik kao jezik primalac preuzima posuđenicu na direktnom putu, govori se o direktnom posuđivanju, kao što pokazuju sljedeći primjeri:

Schlager – bos. *šlager*

Schund – bos. *šund*

Filipović (1986:50), također, govori o direktnom posuđivanju, ističući pri tome da se ono odvija bez posrednika, dakle direktnim kontaktom govornika jezika davaoca s govornicima jezika primaoca.

2.1.2. *Indirektno ili posredno posuđivanje*

Nerijetko se dešava da jezik primalac preuzima leksičke sadržaje nekog jezika preko nekog drugog jezika. Ukoliko neki jezik koji je u ulozi jezika primaoca posuđuje riječ kroz neki treći jezik (jezik posrednik), govori se o indirektnom posuđivanju.

U svom radu Halilović (1995:138) ističe da u našem jeziku postoji značajan broj riječi stranog porijekla koje nisu neposredno došle iz izvornog jezika, naglašavajući pri tome da u našem jeziku postoje brojne grčke i latinske riječi koje su primljene preko italijanskog, engleskog i njemačkog jezika, dok su mnoge arapske prešle posredstvom turskog jezika. Jedan od značajnih primjera koje on navodi u svom radu jeste riječ *cigla* koja je latinskog porijekla (lat. *tegula*), a koja je u naš jezik dospjela posredovanjem njemačkog jezika (njem. *Ziegel*).

Filipović (1986:50) se u svom radu, također, dotakao ove teme, pri čemu je ustanovio da posrednik, preko kojeg jezik davalac dolazi u dodir s jezikom primaocem, može biti neki jezik, ali da su češće u pitanju masovni mediji koji su mnogo efikasniji posrednici od jezika. Među te posredničke medije navodi:

- a) pisanu riječ (npr. novine) i
- b) govorenu riječ (npr. radio, televizija i sl.).

2.1.3. Kružno posuđivanje

Pored dvije navedene vrste posuđivanja primijetili smo da se u literaturi spominje i treća vrsta, a to je kružno posuđivanje. Ako jezik primalac posudi iz jezika davaoca neki leksem, a nakon nekog vremena jezik davalac ponovo posuđuje istu riječ, Samardžić (1995:48) ovakav vid posuđivanja označava kao kružno posuđivanje (*Rückentlehnung*).

3. Klasifikacija posuđenica u bosanskom jeziku

Prema jeziku iz kojeg potiču govorimo o sljedećim vrstama posuđenica⁵: latinizmi, rusizmi, arabizmi, romanizmi, germanizmi, turcizmi, hispanizmi, hungarizmi, anglizmi, talijanizmi itd.

Posuđenice koje u više jezika imaju isto osnovno značenje i osnovni isti izraz nazivamo *internacionalizmima*. Dakle, radi se o stranim riječima koje predstavljaju posuđenice u mnogim jezicima svijeta, kao što je slučaj sa sljedećim riječima: *radio, medicina, viza, stil* i sl.

U našem jeziku postoji određena vrsta posuđenica kojima se imenuju posebnosti pojedinih naroda i njihove kulture. Takve posuđenice zovemo *egzotizmima*, a prema tome koje posebnosti označavaju, mogu se podijeliti u nekoliko skupina. Tako govorimo o egzotizmima koji označavaju specifična jela i pića, narodne nošnje, pjesme i plesove (npr. *flamenko, kilt*), specifične građevine i prebivališta (*graht, iglu*).

U povijesti ljudskog roda često se dešavalo da je neko ime postalo nazivom. Lekseme koje su nastale na takav način nazivamo *eponimima*. Radi se o riječima kojima se obilježavaju kulturna književna i filozofska razdoblja (npr. *petrarkizam*), a često se odnose na nazive otkrića ili izuma (npr. *nikotin, žilet*)

Prevedenice su lekseme koje izrazom i sadržajem nasljeđuju izraz i sadržaj leksema stranog jezika (npr. vjetrovka / vindjaka - njem. *Windjacke*⁶).

5 <http://www.oocities.org/gimnigradacac/posudjenice/posudjenice.htm>

6 Primjer smo pronašli u radu autorice Vesne Muhvić- Dimanovski (1992:130)

Tuđice su pravopisno prilagođene riječi, ali zadržavaju neka svojstva izvornog jezika koja nisu uobičajena našem jeziku (npr. *bicikl*).

Prilagođenice su glasovno prilagođene riječi našem jeziku, ne odudaraju od njegovog sistema (npr. *krafna*)

Usvojenice predstavljaju riječi koje su potpuno uklopljene u naš jezik da se ne razlikuju od naših riječi (*tjedan*).

4. Adaptacija germanizama u bosanskom jeziku

Kod riječi stranog porijekla obično se pravi razlika između tri stupnja adaptacije:

- fonološki
- morfološki
- semantički

Kako bi se posuđenice iz njemačkog jezika mogle prilagoditi drugom jeziku i njegovim normama, moraju proći kroz različite nivoe (Samardžić, 1995:52). On pored gore tri navedena nivoa navodi i grafijski i ortografski nivo.

4. 1. Grafijski i ortografski nivo

U okviru ova dva nivoa govori se o transliteraciji i transkripciji. Budući da između latinice kojom se mi služimo u našem jeziku i latinice u drugim evropskim jezicima postoji razlika, postavlja se pitanje kako izvorno pisati riječi koje imaju glasove za koje ne postoje odgovarajući glasovi u našoj latinici. Posuđenice iz takvih jezika moraju se transkribirati, a takva pojava naziva se transkripcija.

Ortografski ili pravopisni nivo odnosi se na razliku između pravopisa jezika davaoca i jezika primaoca, pri čemu se posuđenice prilagođavaju pravilima jezika primaoca, u ovom slučaju bosanskog književnog jezika. Utvrđenim pravilima, strani grafemi se prebacuju u one koje postoje u našem jeziku, a ovakvo prebacivanje grafema jednog jezika u grafeme drugog jezika naziva se transliteracija.

5. Korpus germanizama iz domena tekstilne industrije

Budući da se u našem jeziku služimo germanizmima iz različitih oblasti, kao što su zanatstvo, tehnika, gastronomija, vojska, administracija, kućanstvo i sl., u ovom radu odlučili smo se za gremalizme iz oblasti tekstilne i modne industrije. U okviru ovog poglavlja pokušat će se dati jasan prikaz germanizama koji se tiču odjevnih predmeta, i to pomoću tri nivoa adaptacije (usp. Poglavlje 5.) bit će predstavljene postojeće njemačke posuđenice koje smo pronašli u sljedećim modnim časopisima: *Burda* (Modemagazin, august 2003.), *Burda* (prilog na srpsko-hrvatskom jeziku, april 1989), *Burda* (prilog na srpsko-hrvatskom jeziku, juli 1990.) te našem mjesečnom časopisu *Ljepota i zdravlje* (za izdanja mart/april/juli 2008.). Za primjere koji su pronađeni u navedenim časopisima, potvrdili smo da se radi o germanizmima u Rječniku stranih riječi autora Vladimira Anića i Ive Goldsteina (2007) te u Rječniku stranih riječi tima autora Anić, Š./ Klaić, N/ Domović, Ž. (2002). Na osnovu ova dva rječnika, pojedine posuđenice smo detaljnije objasnili u tabeli (usp. Poglavlje 7).

5.1. Fonološka adaptacija gremalizama

Fonološka prilagodba sastoji se u tome da se svakom stranom fonemu koji nije poznat našem fonološkom sistemu nađe odgovarajuća zamjena u bosanskom jeziku, npr *Büchse* (puška). Skoro sve riječi koje će biti prikazane u korpusu, doživjele su neku fonološku promjenu. U Časopisu za kulturu bosanskog književnog jezika, tačnije u okviru naslova Germanizmi u okolini Tuzle u Bosni i Hercegovini, Mešanović (1998:154) ističe da na ovom nivou razlikujemo adaptaciju vokala i adaptaciju konsonanata bosanskom jeziku.

5.1.1. Adaptacija vokala

Najčešće promjene vežu se za prenaplašene vokale koji, zapravo, ne postoje u našem jeziku i diftonge. Za ilustraciju mogu poslužiti primjeri koji slijede:

ä [e] <i>postaje</i>	>	[e] <i>Träger – treger, Wäsche – veš, häkeln - heklati</i> [i] <i>Aufhänger – ofinger</i>
ö [ø]	>	[e] <i>Zöger – ceger</i> [i] <i>Stöckelschuh – štikla</i>
ü [y]	>	[i] <i>Rüsche – riš, Badekostüm – badekostim,</i> <i>Schürze – šircl, Plüsch – pliš</i>
ei [ai] <i>postaje</i>	>	[aj] <i>Schleier – šlajer, Biedermeier – bidermajer,</i> <i>Reißverschluss – rajsferšlus, Reif – rajf,</i>
au [au]	>	[o] <i>Aufhänger – ofinger</i>

Postoje i slučajevi u kojima je riječ poprimila potpuno drugi vokal:

a	>	e <i>Besatz – psec</i>
a	>	o <i>Sammet - somot</i>
e [e]	>	[i] <i>Mantel - mantil</i>
e	>	u <i>Paspel – paspul</i> o <i>Sammet -somot</i>
o	>	u <i>Koffer – kufer</i> (moguća je i varijanta <i>kofer</i>)

Njemački Murmellaut u većini slučajeva nestaje ili se realizuje kao neki drugi vokal, najčešće kao a:

Weste – vesta

Schnalle- šnala

Rüsche – riš

Schnur- šnjura

Schleppe- šlep

Mnogobrojni su slučajevi u kojima se Murmellaut pojavljuje u završnom slogu te u tom slučaju on biva zadržan. Za isutraciju mogu poslužiti sljedeći primjeri:

Koffer – kofer /kufer

Halter - halter

Schneider – šnajder

Mieder – mider

*Drücker – driker**Träger – treger**5.1.2. Adaptacija konsonanata*

S obzirom na činjenicu da su konsonanti bosanskog i njemačkog jezika jednaki, u posuđenicama koje koristimo ne nalazimo stoga mnogo prilagođavanja u izgovoru. Ipak, navest ćemo izvjesne promjene na koje smo naišli:

[b]	>	[p] <i>Besatz</i> > <i>psec</i>
[k]	>	[g] <i>Anzug</i> > <i>ajncug / ancug</i>
[n]	>	[nj] <i>Schnur</i> > <i>šnjura</i>
[f t]	>	[f p] <i>Stecknadel</i> > <i>špenagla</i>
[z]	>	[s] <i>Socke</i> > <i>sokna</i>
[p f]	>	[f] <i>Tupfen</i> > <i>tufna</i>
[p f]	>	[p] <i>stopfen</i> > <i>štopati</i>
[d]	>	[t] <i>Schildkappe</i> > <i>šilterica</i>
[t]	>	[d] <i>Falte</i> > <i>falda</i> ⁷
[t]	>	[k] i [l] > [lj] u <i>Kittel</i> > <i>kiklja</i>

5. 2. Morfološka adaptacija gremanizama

Mešanović (1998: 160) u nastavku svog rada naglašava da u našem jeziku postoji veliki broj riječi stranog porijekla koji se morfološki tako prilagodio našem jeziku da se te iste riječi na kraju uopće ne osjećaju kao strane. Budući da su imenice vrsta riječi koje najčešće bivaju preuzete iz nekog stranog jezika, one obično dobijaju neke od domaćih sufiksa te mijenjaju rod (pretežno u ženski).

5.2.1. Morfološka adaptacija kod imenica

Imenice se pretežno morfološki prilagođavaju nekim domaćim sufiksom. One koje u njemačkom jeziku imaju nastavke *-el*, *-erl*,

7 Falda = falta (u kroju odjeće izveden nabor koji omogućuje širenje). Postojanje obje varijante svjedoči Rječnik stranih riječi, Anić, V./Goldstein I. (2007:413)

-lein, i *-e* u bosanskom jeziku obično dobijaju nastavak *-la*. Za ilustraciju mogu poslužiti primjeri koji slijede:

Spenadel – špenadla
Spiegel – špigla
Stiefel – štifle (pl. tantum)

Postoji i slučajevi u kojima *-el* nije prešla u *-la*, već u *-il*. A jedan slučaj svjedoči o prelazu *-ler* u *-le*.

Mantel – mantil
Bademantel – bademantil
Strampler - štrample

U fazi prilagođavanja postoji i određena grupa imenica koja dobija sufiks *-a* ili se dešava da nastavak *-e* kod njemačkih imenica prelazi u nastavak *-a* u jeziku primaocu. To potvrđuju sljedeći primjeri:

<i>Fleck - fleka</i>	<i>Weste- vesta</i>
<i>Schminke - šminka</i>	<i>Windjacke – vindjaka</i>
<i>Schnalle – šnala</i>	<i>Kutte – kuta</i>
<i>Spage -špaga</i>	<i>Bluse - bluza</i>

Pojedine imenice koje završavaju sufiksom *-e* i *-en* dobijaju nastavak *-na* u procesu prilagođavanja:

<i>Tasche - tašna</i>	<i>Masche – mašna</i>
<i>Kragen - kragna</i>	<i>Patte – patna</i>
<i>Falte - faltna</i>	<i>Socke – sokna</i>
<i>Jacke – jakna</i>	<i>Tupfen – tufna</i>

Jedan primjer svjedoči da je imenica koja u njemačkom jeziku završava na –er prilikom prilagođavanja poprimila nastavak –ra, *Muster – mustra*.

Složenice se uglavnom prenose u istoj formi kako glase i izvorno, zapravo samo s određenim eventualnim fonološkim adaptacijama. Za ilustraciju mogu poslužiti sljedeći primjeri:

<i>Bademantel – bademantil</i>	<i>Windjacke - vindjaka</i>
<i>Badekostüm- badekostim</i>	<i>Rucksack - ruksak</i>
<i>Stepplinie – linija štepa</i>	<i>Biedermeier - bidermajer</i>
<i>Schlafrock – šlafrok</i>	<i>Spielhose - špilhoze</i>
<i>Reithose - rajthoze</i>	<i>Träger + Schoß – tregeršos</i>
<i>Reitrock - rajtrok</i>	<i>Schweißblätter – švajsbleter</i>

Kod nekih složenica naišli smo na sasvim drugačiji slučaj preuzimanja. Naime, zbog jezičke ekonomije postoje slučajevi u kojima se drugi dio složenice poptuno odbacuje ili se taj drugi dio samo skraćuje, prilagođavajući se jeziku primaocu preko nekog poznatog sufiksa:

<i>Stöckelschuh – štikla</i> (drugi dio složenice je popuno nestao)
<i>Sichernadel - ziherica</i>
<i>Schildkappe - šilterica</i>
<i>Strampelhöschen – štrample, štramplice</i>
<i>Schnürsenkel - šnjure</i>

5.2.2. Morfološka adaptacija kod glagola i pridjeva

Kod glagola naišli smo na više mogućnosti prilagodbe, budući da se glagoli koriste s domaćim prefiksima. Od glagola njemačkog jezika koji se upotrebljavaju u okviru tekstilne industrije s prefiksima bosanskog jezika najviše se ističu sljedeći:

<i>stricken – štrikati, plesti / isštrikati</i>
<i>häkeln – heklati / isheklati, naheklati</i>

steppen – štepati / proštepati, naštepati
passaen – pasati
falten – faltati, nabirati, nafaltati
stopfen – štopati, krpiti / zaštopati, naštopati
schlingen – šlingati, plesti (Schlinge)
spendeln – špendlati, pričvrstiti špenadlama

Pridjevi njemačkog porijekla koje, ujedno, vrlo često koristimo u bosanskom jeziku, a koji su zastupljeni u domenu tekstilne i modne industrije su sljedeći:

schlank – šlank
schlampig – šlampav
praktisch – praktično
modisch – pomodno, po modi
frisch – friško
klassisch- klasično
ganz – ganc
knapp – knap

5.3. Semantička adaptacija germanizama

Semantička ili značenjska prilagodba riječi je posebno interesantna budući da je veliki broj stranih riječi koje su dospjele u bosanski jezik doživio određenu promjenu u svom značenju, bilo da je riječ o proširenju, sužavanju ili, čak, do promjene značenja. Spomenut ćemo tri vrste semantičkog prilagođavanja:

- a) značenje posuđenice u bosanskom jeziku jednako je značenju riječi iz njemačkog jezika, npr. (*jakna, ruksak, štikle* i sl.)
- b) značenje posuđenice uže je u bosanskom jeziku nego u njemačkom jeziku, npr. njemačka posuđenica *Anzug*, u našem jeziku označava samo odjevni predmet (*odijelo*), dok u

njemačkom jeziku ima sljedeća značenja (Uroić, M./Hurm, A., 2004:41):

odijelo; dolazak; prvi potez (u šahu).

Riječ *Schlinge* u našem jeziku odnosi se samo na petlju koja služi da se o nju što objesi, dok u njemačkom jeziku ima sljedeća značenja: omča, petlja; zamka (*Schlingen legen* – postaviti zamke). Riječ *Tasche* u njemačkom jeziku označava torbu, kesu i džep, dok u našem jeziku riječ *tašna*, nastala od njemačke riječi *Tasche*, odnosi se samo na torbu.

- c) značenje posuđenice je šire u bosanskom jeziku nego u njemačkom jeziku, npr: od riječi *Schminke*, u našem jeziku nastao je pojam *šminker* koji predstavlja osobu koja drži do svog izgleda.

Mešanović (1998:163) navodi primjer *špaga* koja u našem jeziku označava tanku uzicu, dok u njemačkom jeziku *Spaga* predstavlja tanku kožnu uzicu samo na cipeli za zakopčavanje. Autorica ujedno navodi i primjer koji se tiče riječi *Muster* (uzor ili model), dok se u bosanskom jeziku pored tog značenja navodi i ovo: lukav čovjek, neko ko se može snaći u svakoj situaciji.

Riječ *šlajer* u našem jeziku ima šire značenje u odnosu na njemački jezik. *Šlajer* u našem slučaju nije samo veo ili koprana kao u njemačkom jeziku, već i sitno ukrasno cvijeće kao ukras buketa. (Anić.V./Goldstein, I., 2007:1248)

Međutim, postoje i riječi čije se značenje potpuno promijenilo, ali forma riječi je ostala ista. Jedan od takvih primjera odnosi se na riječ *driker* koji u našem jeziku označava dugme na odjeći koje se može zakopčati samo pritiskom, dok *Drücker* u njemačkom jeziku označava kvaku na vratima, bravu koja se sama zatvara; okidač na oružju. (Mešanović, 165)

Neki slučajevi svjedoče da je došlo i do pogoršavanja značenja. U domaćem frazemu riječ *Muster* (muštra) označava osobu koja ne vrijedi mnogo pa često kažemo: *i on mi je neka muštra*. Riječ *veš* u frazemu *prati nečiji prljav veš* je poprimila pejorativno značenje, što znači javno se obračunati s nekim, iznoseći pri tome po njega

neugodne činjenice. (Anić.V./Goldstein, I., 2007:1386) Riječ *špaga* u našem jeziku ponekad se koristi u smislu korisne veze u društvenom životu, poznanstvo koje može poslužiti za kakvu dobit; veza; štela.

6. Lista posuđenica njemačkog porijekla iz domena tekstilne industrije i njihova detaljnija pojašnjenja

<i>ancug/ajncug</i> (der Anzug)	muška odjeća, sastoji se od kratkog kaputa i hlaća, odijelo
<i>abendklajd</i> (dasAbendkleid)	zastr. haljina za svečane večernje prigode
<i>bademantil</i> (der Bademantel)	ograč od frotira, oblači se poslije kupanja; kupaći mantil
<i>badekostim</i> (das Badekostüm)	kupaći kostim
<i>bidermajer</i> (der Biedermeier)	cvijeće koje nosi mlada za vrijeme vjenčanja
<i>bortna</i> (die Borte)	traka za opšivanje
<i>bluza</i> (die Bluse)	gornji dio ženske odjeće; obično do pasa, kopča se po sredini; sličan dio sportske odjeće za oba spola (vojn.bluza)
<i>ceger</i> (ziehen; der Zöger)	platnena kes a s ručkom koja služi za kupovinu
<i>ciferšlus</i> (der Zipperverschluss)	(patentni) zatvarač na odjeći i obući; rajsferšlus
<i>driker</i> (der Drücker)	dugme na odjeći koje se može zakopčati samo pritiskom
<i>filc</i> (der Filz)	vrsta netkanog tekstila, koristi se za izradu šešira i sl.pustina
<i>falda, faltna</i> (die Falte)	u kroju odjeće i sl. izveden nabor koji omogućuje širenje
<i>fleka</i> (der Fleck)	mrlja, pjega, uprljano mjesto (na odjeći); zakrpa (na cipeli)
<i>flizelin</i> (die Vlieseline)	netkano platno; služi kao podloga za ušvršćivanje platna
<i>faltati</i> (falten)	nabirati, naborati
<i>fliter</i> (der Flitter)	sitna, tanka, metalna ili staklena pločica koja se našiva na odjeću ili obuću radi ukrašavanja
<i>ganc</i> (ganz)	potpun, cio,sav; sasvim, posve
<i>halter</i> (der Halter)	učvršćivač; držač čarapa
<i>heklati</i> (häkeln)	Kukičati
<i>jakna</i> (die Jacke)	kratki gornji kaput, haljetak
<i>kragna</i> (der Kragen)	dio košulje i kaputa koji obuhvata vrat, ovratnik

<i>kofer /kufer</i> (der Koffer)	putnički kovčeg, sanduk
<i>kiklja</i> (der Kittel)	suknja (žarg. ženska osoba)
<i>kuta</i> (die Kutte)	radni ogrtač od platna (nosi se za rad u tgovinama, školama, ambulantomama i proizvodnim pogonima)
<i>linija štepa</i> (die Stepplinie)	linija prošivanja
<i>lajbek</i> (das Leibchen)	prsluk
<i>mašna</i> (die Masche)	ukrasni dio muške odjeće; vrsta kratke kravate
<i>mantil</i> (der Mantel)	ogrtač; plašt; gornji kaput uopće, proljetni muški i ženski kaput
<i>mider</i> (das Mieder)	dio ženskog rublja koji služi stezanju struka; steznik; korzet
<i>muf</i> (der Muff)	ženski (krzneni) odjevni predmet otvoren s obje strane kako bi se u njega uvukle ruke radi zaštite od hladnoće
<i>mustra</i> (das Muster)	uzorak tkanine; iron. onaj ko mnogo ne vrijedi; neradnik
<i>ofnnger</i> (der Aufhänger)	vješalica, prečka za vješanje odijela
<i>patna</i> (die Patte)	zalistak na džepu
<i>pumperice</i> (die Pumphose)	široke ispod koljena stegnute hlače koje ne pokrivaju listove nogu (pl.tantum)
<i>pasati</i> (passen)	odgovarati
<i>psec</i> (der Besatz)	porub; opšiv
<i>paspul</i> (der Paspel)	porub; ukrasna vrpca na odjeći
<i>pliš</i> (der Plüsch)	baršunasta tkanina, samt, baršun od pamuka, lana, jute ili vune, polusamt, polubaršun
<i>rajthoze</i> (die Reithose)	specijalne hlače za jahanje; jahaće hlače; rajterice(pl.tantum)
<i>rajtrok</i> (der Reitrock)	jahački kaput posebnog kroja čvrsto priljubljen uz struk
<i>ruksak</i> (der Rucksack)	naprtnjača
<i>riš</i> (die Rüsche)	nabran obrub na rukavu ili ovratniku ženske haljine
<i>rajf</i> (der Reif)	ukras u ženskoj kosi u obliku čvrstog kotura koji sprečava padanje kose na oči
<i>rajsfešlus</i> (der Reißverschluss)	naprava za brzo spajanje (zatvaranje) i razdvajanje (otvaranje) rubova tkanine povlačenjem zupčanog zatvarača
<i>somot</i> (der Sammet)	vrsta tkanine, baršun
<i>sokna</i> (die Socke)	kratka čarapa do iznad gležnja

<i>štikla</i> (der Stöckelschuh)	cipela vrlo visoke i tanke potpetice
<i>širel</i> (die Schürze)	odjevni predmet koji se pripasuje preko odjeće radi zaštite; pregača, kecelja
<i>šlic</i> (der Schlitz)	prorez na odjeći; rasporak
<i>šlajer</i> (der Schleier)	mrežasta koprena koja se spušta s oboda ženskog šešira i pokriva oči; sitno ukrasno cvijeće kao ukras buketa
<i>šnala</i> (die Schnalle)	kopča, spona za dijelove odjeće ili kosu
<i>šnjura</i> (die Schnur)	uzica, vrpca, konopac (za stezanje cipele i sl.)
<i>štof</i> (der Stoff)	deblja, obično vunena tkanina
<i>šnit</i> (der Schnitt)	nact, rez onoga što se šije; kroj
<i>šlep</i> (die Schleppe)	dugačka povlaka ženske haljine, obično vjenčanice
<i>šnajder</i> (der Schneider)	Krojač
<i>špenagla /špenadla</i> (die Stecknadel/die Spenadel)	pribadača, čioda
<i>šilterica</i> (die Schildkappe)	šiltkapa, kapa sa šitom, šiltom (sa šitnikom)
<i>špigla</i> (der Spiegel)	ogledalo
<i>štifle</i> (der Stiefel)	zastar. čizme
<i>šos</i> (die Schoß)	jednodijeli ženski odjevni predmet koji pokriva dio tijela od struka na dolje; suknja, kotul
<i>šminka</i> (die Schminke)	sredstvo za uljepšavanje lica
<i>špaga</i> (die Spage)	konopčić (obično tanji)
<i>šlinga</i> (die Schlinge)	petlja koja služi da se o nju što objesi ili da se za nju povuče
<i>šlafrok</i> (der Schlafrock)	ženska ili muška odjeća koja se nosi obično nakon kupanja ili prije ili poslije spavanja; kućni ogrtač; kućna haljina
<i>štopati</i> (stopfen)	krpati, zakrpati (čarape, rublje, odjeću i dr.)
<i>švajsbleter</i> (die Schweißblätter)	impregnirano platno ušiveno u postavu da znoj ne izbija na površinu odijela; (obično pod pazuhom); znojnice
<i>špilhoze</i> (die Spielhose)	dječije hlačice za igru na pijesku, učvršćene gumom visoko uz bedra, bez nogavica
<i>štrample</i> (das Strampelhöschen, der Strampler) pl.tantum	dječije elastične čarape s nogavicama do struka <i>strampeln</i> (koprcati se) + <i>Höschen</i> (hlačice)
<i>štrikati</i> (stricken)	plesti (čarape)
<i>štepati</i> (steppen)	provlačiti, prodijevati konac kroz što, prošivati, proštepavati
<i>šlingati</i> (schlingen)	ukrašavati, kititi vezom; vesti

<i>špendlati</i> (spendeln)	pričvrstiti špenadlama, pribadačama
<i>šlank</i> (schlank)	vitak, tanak
<i>šlampav</i> (schlampig)	neuredan, nemaran
<i>taft</i> (der Taft)	laka i glatka svilena tkanina koja služi za izradu postava
<i>treger</i> (der Träger)	traka preko ramena koja pridržava hlače; naramenica
<i>tufna</i> (der Tupfen)	velika tačka, pjega
<i>tašna</i> (die Tasche)	ženska torbica, boršin; razg. torba u kojoj se nose spisi
<i>tregeršos</i> (der Träger+derSchoß)	pantalone s tregerima
<i>vindjaka</i> (die Windjacke)	kratak kaput od lakih i nepropusnih materijala; vjetrovka
<i>vesta</i> (die Weste)	džemper na kopčanje (lat. vestis: haljina, odjeća)
<i>veš</i> (die Wäsche)	rublje; pren. <i>prati javno prljav veš</i>
<i>ziherica</i> (die Sichernadel)	bašlija

Zaključak

Kao što i u mnogim drugim jezicima, tako i u bosanskom jeziku postoji jako veliki broj riječi koje potiču iz nekih drugih stranih jezika. Udio riječi njemačkog porijekla u bosanskom jeziku nije uopće mali, što se da primijetiti na televiziji, u radio-emisijama, novinama, časopisima, a i u svakodnevnom uobičajenom govoru. Tokom istraživanja uvidjeli smo da od svih vrsta riječi, imenice najčešće bivaju preuzete iz njemačkog jezika kao posuđenice, a potom slijede pridjevi i glagoli. Postoji više razloga za preuzimanje i upotrebu riječi njemačkog porijekla. Jedan od njih je taj što one sadrže posebne sadržajne i stilske nijanse. Često ih koristimo jer bolje zvuče, a posebno su korisne ako se s njima možemo kraće i jasnije izraziti (jezička ekonomija). Veoma čest je slučaj da u našem jeziku nemamo adekvatnu riječ za određenu pojavu pa smo prinuđeni upotrijebiti stranu riječ (*rajf*, *rajsferšlus*). Nerijetko se dešava da nesvjesno upotrijebimo neki germanizam iako imamo istu riječ i na našem jeziku (*tašna* / *torba*).

Ovaj rad je ograničen na germanizme iz oblasti tekstilne industrije, iako se, pored tog domena, često koristimo i germanizmima iz mnogih različitih oblasti (zanatstvo, tehnika, kućanstvo,

gastronomija i sl.). Na osnovu tri tipa adaptacije, pokazali smo na nekoliko primjera kako su se posuđenice njemačkog porijekla prilagodile bosanskom jeziku. Pomoću tabele u završnom dijelu rada, demonstrirane su i detaljnije pojašnjene posuđenice iz spomenutog domena, a za pojedine germanizme navedeni su mogući prevodni ekvivalenti u našem jeziku. Činjenica je da starija populacija više koristi germanizme nego mlađa, ali budući da u današnje vrijeme, zahvaljujući mnogim tehničkim mogućnostima, udaljenosti među ljudima širom svijeta ne igraju više nikakvu ulogu, pretpostavljamo da će naš jezik primati strane riječi u velikom broju i u budućnosti. Unatoč tome, preporučujemo, kao što ističe Halilović (1995:138), da: *treba težiti tome da se riječi stranog porijekla upotrebljavaju samo onda kada za pojmove koji se njima označavaju nemamo dobrih zamjena u svome jeziku*. Samo na taj način možemo sačuvati naše bosansko jezičko blago.

Izvori

1. *Burda*, Modemagazin (august 2003.) Deutschland
2. *Burda*, prilog na srpsko-hrvatskom jeziku (april 1989.).
Ekskluzivno pravo uvoza za Jugoslaviju NOLIT
3. *Burda*, prilog na srpsko-hrvatskom jeziku (juli 1990.).
Ekskluzivno pravo uvoza za Jugoslaviju NOLIT
4. *Ljepota i zdravlje* (izdanja za mart, april i juli 2008.) NID Color Media B-H

Literatura

1. Duden (1990): Fremdwörterbuch 5., neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Dudenverlag, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich
2. Filipović, Rudolf (1986): Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira. Školska knjiga, Zagreb
3. Halilović, Senahid (1995): Pravopis bosanskog jezika. Kulturno društvo bošnjaka Preporod
4. Mešanović, Meliha: „Germanizmi u okolini Tuzle u Bosni i Hercegovini“ u: Bosanski jezik. Časopis za kulturu bosanskoga književnog jezika, Tuzla (1998), 154-171

5. Muhvić-Dimanovski, Vesna (1992): Prevedenice – jedan oblik neologizama, Zagreb
6. Samardžić, Marko (1995): Leksikologija i povijest hrvatskog jezika u XX stoljeću. Školska knjiga, Zagreb

Rječnici

1. Anić, Vladimir / Goldstein, Ivo (2007): Rječnik stranih riječi. Drugo izdanje. Novi Liber, Zagreb
2. Anić, Šime / Klaić, Nikola / Domović, Želimir (2002): Rječnik stranih riječi: tuđice, posuđenice, izrazi, kratice i fraze. SANI-PLUS, Zagreb
3. Uroić, Marija / Hurm, Antun (2004): Njemačko-hrvatski rječnik, s gramatičkim podacima i frazeologijom, 4.izdanje. Školska knjiga, Zagreb

Internet izvori

1. <http://www.oocities.org/gimnigradacac/posudjenice/posudjenice.htm>
2. <http://bosanski.wordpress.com/about/>